

ÖZEL TELEVİZYON KANALLARININ TÜRK HABERCİLİĞİNE ETKİSİ*

Şerife Öztürk**

ÖZET

Televizyon haberciliği, görüntü ve sesi bir arada bulundurması nedeniyle hedef kitle üzerinde etkili bir haberciliktir. Bu nedenle de televizyon kanalları haber konusunda sürekli yarış içerisinde dir. Türkiye’de, 1968 yılında kurulan TRT, 1990 yılına kadar ilk ve tek televizyon kanalı durumundadır. TRT’nin bu tekeli, 1990 yılında Magic Box şirketinin Almanya’dan uydu kiralayarak Türkiye’ye yayın yapmasıyla yıkılmıştır. O dönemde Türkiye’de bulunan yasa boşluğu nedeniyle Star 1 adıyla kurulan ilk özel televizyon kanalı, diğer girişimlere cesaret vermiştir. 1994 yılında özel televizyon yayınları yasal duruma gelmiştir. Özel televizyonların Türkiye’ye girmesiyle rating uğruna yaptıkları yayın anlayışı, haberlerde de kendini göstermiştir. Bu kanalların habercilik anlayışı, TRT’nin benimsediği protokol haberciliğinden uzak, farklı haber değeri olan bir sistemdir. Bu çalışmada, özel televizyon kanallarının habercilik anlayışları incelenmiş, bir gün süreyle TRT, NTV ve SHOW TV’nin ana haber bültenlerinin içerik çözümlemesi yapılarak haber bültenlerinin nasıl değiştiği araştırılmıştır. Özel televizyon kanallarının Türk haberciliğine getirdiği olumlu ve olumsuz etkiler saptanmaya çalışılmıştır.

Anahtar sözcükler: Televizyon haberciliği, habercilik etiği, özel televizyon kanalları, kamu yayıncılığı

THE EFFECT OF PRIVATE TELEVISION CHANNELS TO TURKISH NEWS REPORTING

ABSTRACT

Because volume and picture are come together, television reporting is effective reporting on target mass. For this reason, television channels always race at news subject. In Turkey, TRT, founded in 1968, was the first and the unique television channel until 1990. This monopoly of TRT was fallen down by Magic Box Company by hiring the satellite from Germany and broadcasting to Turkey in 1990. In that term, due to law empty in Turkey, first private television channel which was founded with the name of Star 1 encouraged other enterprises. In 1994, broadcasting of private television became legal. With private television enter to Turkey, news understanding of these channels for rating appears oneself in news, too. News understanding of these channels which is distant from the protocol reporting adopted by TRT is a system which has different newsworthy from TRT. In this study, news understanding of private television channels have been examined, by doing the content analyse of the news bulletins on TRT, NTV and Show TV for one day, it was researched how the news bulletins have changed. Positive and negative effects which were brought by private television channels to Turkish news were tried to determine.

Keywords: Television reporting, ethic of reporting, private television channels, public broadcasting

GİRİŞ

Televizyon haberciliği, insanların en çok ilgisi ni çeken, ses ve görüntünün birleşmesiyle inandırıcılığı daha da artan bir kitle iletişim haberciliğidir. Televizyon haberciliğinde artık sınır tanınmamakta, deniz aşırı ülkeler bile anında canlı yayın olanaklarıyla ekrana gelebilmektedir.

Televizyon haberciliği gazete haberciliğinden farklı olarak, bir yerde olan olayları anında ekrana getirebilmekte ve stand up sunuş tekniğiyle olay, muhabir tarafından anlatılmaktadır. Böylece olaya değişik bir açıdan bakılabilmektedir.

Türkiye’de 1990’lı yılların başında yıllardır TRT’nin tekelinde bulunan yayıncılık, özel

* Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nce kabul edilen yüksek lisans tez özeti

** Arş. Gör. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi

televizyonların yasa boşluğundan faydalanarak yayın hayatına başlamasıyla bir anda değişmiştir. Özel televizyonların yayıncılık alanına girmesiyle diğer program türlerinde olduğu gibi, habercilik alanında da birtakım değişiklikler olmuştur. Bu değişikliklerin bir kısmı olumlu, bir kısmı ise olumsuz olarak haberciliği etkilemiştir.

Tek kanallı dönemden çok kanallı döneme geçen Türkiye, kendini bu duruma çabuk alıştırmıştır. Özel televizyon kanallarını hemen benimsemiş olan halk, daha sonra bu kanallarda özdenetim olmaması nedeniyle birtakım rahatsızlık duyarak, bu rahatsızlığı dile getirmiştir.

Özel televizyonlar, haberdeki etik ilkeleri de çiğner hale gelmiştir. Etik kurallar onlar için sanki hiç duyulmamış bir kavram gibidir. Böylelikle de insanlar tek kanallı dönemi adeta arar hale gelmiştir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın genel amacını TRT, NTV ve SHOW TV televizyon kanallarının ana haber bültenlerinin içerik çözümlemesi yöntemiyle incelenmesi oluşturmaktadır.

Bu çalışma, bir televizyon yapım türü olan ve gerçeği olduğu gibi aktardığı kabul edilen haberlerin, görüntüsel anlatım dilini, konularını ve içeriklerini incelemek ve bu anlatım tarzının sunulan gerçeği etkileyip etkilemediğini incelemek amaçlanmıştır.

Araştırmanın Önemi

Bu çalışma bir anlamlandırma süreciyle ilgilidir. Araştırma, her akşam belli saatlerde ekrana gelen ana haber bültenlerinin izlenilirliği ve buna bağlı olarak da kârını artırma kaygısı sebebiyle hazırlanan haber bülteni içeriğinin toplumda oluşturulan olumsuz sonuçları gözler önüne sermesi açısından önem taşımaktadır.

Bu çalışmada, örneklem olarak alınan haber kanallarının ana haber bültenleri bir günlük bir incelemeye tabi tutulmuştur. Bu süre içerisinde incelenen haber bültenlerinin hep aynı çizgide seyrettiği, göz önüne alınarak çalışma hazırlanmıştır.

Çalışmanın Varsayımları

Yapılan içerik çözümlemeleriyle çalışma şu varsayımlar üzerine oturtulmaktadır:

1- Kamu hizmeti yayıncılığı yapan TRT'nin tekele, 1990'lı yıllarda özel televizyon kanallarının yasa boşluklarından yararlanarak ortaya çıkmasıyla yıkılmıştır.

2- Özel televizyon kanallarının 1990 yılı başında yayın hayatına başlamasıyla habercilik alanında yenilikler olmuştur.

3- Özel televizyon kanalları, TRT'nin protokol haberciliği sistemini yıkarak, çeşitli teknolojiler yardımıyla habercilikte yeni bir dönemi başlatmıştır.

4- Özel televizyon kanalları kâr amacı gütmeleri nedeniyle haberlerinde de bu amacı yansıtmak birtakım etkinliklere başvurmakta ve etik kuralları insanların ilgisini çekmek ve reyting uğruna çiğnemektedir.

5- Araştırmada inceleme konusu olan SHOW TV, yapılan içerik çözümlemeleriyle, etik kuralları çiğneyen televizyon kanalı olarak görülmektedir.

6- Yine araştırmaya konu olan diğer televizyon kanalından NTV, Türkiye'de ilk haber kanalı olmasından dolayı, insanların en çok haber takibi yaptıkları ve habercilik alanında tercih ettikleri kanal durumundadır.

7- Kamu hizmeti amacıyla yayın yapan TRT ise, protokol haberciliği sistemini eskisi kadar olmasa da sürdürmekte ve özel televizyon kanallarının az da olsa etkisi altında kalarak, haberciliğe yeni bir anlayış getirmeye çalışmaktadır.

Elde edilen veriler doğrultusunda değerlendirme yapılmış, elde edilen bilgiler yorumlanarak sonuca ulaşılmıştır.

1. HABER VE HABERCİLİK NEDİR?

Haberin pek çok akademisyen tarafından tanımlanmıştır. Kimi akademisyenler "haber, haberciler tarafından üretilendir" (Scudson 1996: 141) derken, bir diğeri "haber, olan şey-

ler değil, birilerinin olduğunu söylediği şeydir” (Scudson ve Manoff 1986: 15) yorumunu yapmaktadır. Tanımlar belki aynı değildir; ama birleşilen tek bir nokta bulunmaktadır: Olan olaylar.

Habercilik kısaca, gazetecilerin haber yazması şeklinde tanımlanabilir. Bir haberi ‘haber’ yapan, onu hazırlayanların dünya görüşleridir. Muhabir ve editörler, hayallerindeki ‘ideal’ veya ‘model hedef’e hitap ederler, zira bu okurla aynı dünya görüşünü paylaştıklarını düşünürler.

2. TELEVİZYON HABERCİLİĞİ VE ETİK

Etik, ne yapılması gerektiğini hangi eylemlerin iyi olduğunu söyleyen kişisel değerleri ve bireysel nitelikleri ön plana çıkartan bir felsefe dalıdır (Merill ve ark.’dan aktaran Şeker 1999: 97).

Etikin hukukla olan temel farkı, zorunluluk taşımamasıdır. Hukuk içinde kalınarak etik dışı davranılabilir. Aynı şekilde etik davranarak hukuku ihlal etmek de mümkündür. Yasalar, dışarıdan empoze edilen kurallar bütünüdür ve uygulanmasında güce başvurulabilir. Öte yandan etik, kişisel olarak belirlenir ve uygulanır. Etik dışı davranan kişi kendisini öyle niteler veya toplum tarafından etik dışı olarak nitelenir. Yasaları ihlal edenler ise cezalandırılır. Etik eylemlerin gönüllü olması önemlidir (Merill ve ark.’dan aktaran Şeker 1999: 99).

Gazeteciliğin alanına giren konular diğer mesleklerden çok daha fazla etik problem taşır. Gazeteci gün boyu, özgürlük, yansızlık, dürüstlük, mahremiyet gibi etik konularla karşı karşıya gelir. Dolayısıyla etikle ilgili tartışmalar, sorunlar ve uygulamalar gazeteciliğin ayrılmaz bir parçasıdır (Şeker 1999: 102).

Gazeteden ayrı olarak televizyon haberine özgü birtakım etik kurallar bulunmaktadır. Bunlar:

1- Televizyon haberiyle ilgili etik kuralların başında görüntünün doğasından kaynaklanan ve özellikle trajik haberlerin görüntülerinde yoğunlaşan durum gelmektedir. Trajik haberler, olumsuzluk içerdiği için ilgi çekicidir. Günümüzde yeni teknolojilerin getirdiği canlı

yayın imkânı bir çok trajik görüntüyü kontrolsüz olarak izleyicilere ulaştırabilmektedir. Haberin en canlı yönünü yakalamakla, trajedinin istismar edilmesi arasındaki etik ayırım çizgisi izleyicinin baştan çıkarılması amacıyla sık sık ihlal edilmektedir (Matelski 1996: 64-65).

2- Dış haberlerle ilgili konularda da önemli etik ihlaller yapılmaktadır. Özellikle savaş ve çatışma durumunda haberlerin nesneliliği, gerçekliği ve etik boyutu son derece tartışılır hale gelmiştir (Williams 1998: 192-193). Muhabirlerin, savaş sırasında buldukları askerî birliklerle yakınlaşmaları da gerçeğin aktarılması sırasında etik sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Muhabir bir süre sonra kendisini o birliğin üyesi olarak algılamakta ve haberin oluşturulması sırasında da yanlı bir tutum izleyebilmektedir (Williams 1998: 196-197).

3- Kamuya mal olmuş, kişilerin özel hayatlarına ilişkin haberler de yine etik ihlallerin sık sık yaşandığı haber konularıdır. İzleyicinin ünlü kişiler hakkında bilme isteği ve hakkı bazen özel yaşamın içine girebilmektedir. Bu kişilerin kamuya ait dünyalarıyla özel dünyaları arasında bir çizgi çekmeye çalıştığı zaman güçlük çıkmaktadır (Matelski 1996: 73).

4- Televizyon haberlerinin canlandırılması da sık sık etik sorunlara yol açmaktadır. Çağdaş haber medyasının en belirgin karakteristiklerinden biri haber değeri taşıyan olayları izleyiciye yerel, ulusal ve yer küresel düzlemde, oluştukları anda ön sıradan seyredilebilecekleri bir anıdalıkla sunma yeteneğidir. Televizyon genellikle bu ayrıcalıkla konumuna toz konulmamakla birlikte muhabirlerin ve kameraların bir adım geride kaldıkları durumlar da vardır.

Ancak bu tür durumlar için geliştirilmiş olan son teknolojik çözüm otantik olarak saptanamayan kimi TV haberlerinin izleyiciye canlandırma teknikleriyle verilmesidir. Bu yolla istenen etki çoğu zaman alınmakla birlikte, daha geniş bir çerçeveden bakıldığında olayın sonuçları en azından sorgulanmaya açıktır. Çünkü hem haberin kahramanı hem de izleyici bir olayın uyarlanması sırasında meydana gelecek küçük ama çoğu kez önemli değişikliklerin etikisine açık olacaktır (Matelski 1996: 75-76).

5- Elektronik gazeteciliğin anımsal ve görsel malzemede netlik konularındaki hassasiyeti giderek artmaktadır. Öyle ki, daha derinlemesine ama görsel açıdan daha etkisiz ve biraz eskimiş haberler sunma uğruna bu öğeleri kurban etme fikri rekabet halindeki kanallarla şebekeler arasında giderek bütünüyle gözden düşmüştür (Matelski 1996: 80).

6- Türkiye’de bazı özel televizyon kanalları ana haber bültenleri içinde adeta magazin haberi vermekte ve kamera şakalarıyla ya da ilginç görüntülerle haber sürelerini doldurmaktadır. Ana haber bülteni formatına ters düşen bu uygulama aslında habercilik etiğine aykırıdır.

7- Türk özel televizyonlarındaki etiğe aykırı bir uygulama da dramatik haberlerin fonunda müzik kullanılmasıdır. Olaya yorum katmakla eşdeğer olan ve insanların duygularını daha da körükleyen bu uygulama birkaç özel televizyon kanalında yapılmaktadır.

8- Habere yorum katmak, izleyicilerin görüşlerini yönlendireceğinden habercilik açısından iyi sonuçlar doğurmaz. Haber bültenlerinin ardından yayınlanan yorum köşesi olabilir. Ancak haberin içinde yorum olması etik ve ahlâk kurallarına aykırıdır.

9- En son etiğe aykırı durum ise haberin çarpıtılması, olduğundan daha da abartılı bir şekilde sunulmasıdır. Kamu, bu tür bir davranışla yanlış yönlendirilir ve o televizyon kanalının haberlerine olan güven yitirilir.

3. TÜRKİYE’DE TELEVİZYON HABERCİLİĞİ

3.1- Kamu Hizmeti Yayıncılığı ve TRT

TRT 31 Ocak 1968 yılında ‘kamu hizmeti yayıncılığı’ ilkesiyle yayın hayatını başlamıştır. Kamu hizmeti yayıncılığı gerçekleştirilirken, toplumun çıkarları göz önünde tutulur ve kâr amacı güdülmez. Ticarî kaygısı olmayan kamu televizyonlarının yayınları için gerekli olan bütçe, devlet tarafından karşılanmaktadır.

Türkiye’de kamu hizmeti yayıncılığı denildiğinde akla TRT gelmektedir. TRT, kimileri tarafından KİT (Kamu İktisadî Teşebbüsü) olarak değerlendirilmektedir. Bunun sebebi,

devletin TRT’ye destek vermesidir. Ancak devlet TRT’yi desteklerken, yasalar tarafından tanınmış olan hakları ve yetkileri yerine getirmektedir.

3.2.-TRT’nin Haber Anlayışı ve Tekniği

TRT kurulduğu günden bu yana iktidar yanlısı olmakla suçlanmıştır. Haberlerin memur zihniyeti, eski anlayış ve sıralama ile verilmesi toplumsal gereksinimleri karşılamaktan uzak kalmıştır (Kars 1996: 508). Hükümetlerin her etkinliğinin, çeşitli baskı gruplarının önemli önemsiz her haberinin televizyon haberlerinde yer alması, bu konuda TRT’nin yasanın öngördüğü biçimde haber politikasını izlemediğini öngörmektedir.

TRT Kurumu, kamu haberciliği yapan tek televizyon kanalıdır. Haber bültenleri, zaman zaman protokol sıralamasına göre yapılmaktadır. İlk haber genellikle (olağanüstü bir olay yoksa) Cumhurbaşkanı’nın günlük çalışmasına yöneliktir. Sonra iktidar partisi ya da partilerin başkanlarının ne yaptığı anlatılır. Sonra ulusal ya da uluslararası bir gelişme aktarılır. Daha sonra mecliste grubu bulunan diğer partilerin yaptıkları haberler konu olmaktadır (Kars 1996: 509). Haberlere geçilmeden önce spiker özetleri okumakta ve haberlerde ne gibi olayların bulunduğu hakkında izleyicilere ön bilgi vermektedir.

TRT’nin haber anlayışı, kamu yararı gözetilerek, dil, din, ırk ayrımı yapılmadan, vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğü korunarak, ilkeli, seviyeli haberciliktir. Ancak bu kurallara aşırı derecede bağlı kalındığından haberler çoğu zaman sıkıcı olabilmektedir. Üniversite mezunları üzerinde yapılan ankette en çok TRT’nin sıkıcı olması nedeniyle özel televizyon kanallarının haber bültenlerinin tercih edildiği görülmektedir.

Kısa süreli haberlerde genellikle canlı perfore tercih edilmekte, alt bantlar, haber spotunun aynısı olmaktadır. Uzun bir haber alt bantı tercih edildiğinden kısa süreli haberlerde izleyici bantı okurken haber görüntüleri gözden kaçmaktadır.

Hiçbir şekilde magazin haberine yer verilmekte, gerçek habercilik anlayışı ön plana

çıkılmaktadır. Gerekğinde stüdyoya konuk alınmakta ve canlı telefon bağlantıları kurulabilmektedir. Diploması ile ilgili haberlerde özellikle devlet erkânının dış ülkelere yaptığı gezilerle ilgili olarak o ülkedeki TRT muhabiri ile canlı olarak bağlantı kurulmakta ve muhabir olayı anlatmaktadır.

Görüntüsüz haberler de TRT’de yer bulabilmektedir. Önemli bir haberde elde görüntü yoksa spikerin okuması yoluna gidilmektedir.

Az da olsa TRT haberlerinde bazen haber sırası karıştırıldığından yanlış bant veya yanlış haber girmektedir.

Haber turu adıyla verilen haberler de siyasi, ekonomi veya güvenlik ya da dış ülkelerdeki haberlerle ilgili olabilmektedir. Bazen hükümetle ilgili gereksiz ayrıntılara da yer verilen haber bültenleri, yaklaşık olarak 45 dakika sürmektedir.

3.3- Özel Televizyon Haberciliği

12 Eylül 1980 askerî darbesinin ardından Türkiye’nin yeni yapılanma sürecine girmemesi düşünülemezdi elbette. Ekonomi, sanayi ve hizmet alanlarına ilişkin Anayasa’da yapılacak değişiklikler kaçınılmaz duruma gelmiştir.

6 Kasım 1982’de oylanarak kabul edilen 82 Anayasası diye anılan yeni dönemin anayasası askerî yönetimin iş başında olduğu süre içinde yürürlüğe konulmuştur. Anayasa’da her alanda yapılan değişikliklerden radyo televizyon yayınları da nasibini almıştır. Anayasal değişikliklerden, 1982 Anayasası’nın 133. maddesinin radyo TV yayınlarına getirdiği yasal düzenleme şudur: “Radyo ve TV istasyonları ancak devlet eliyle kurulur ve idareleri bir kamu tüzel kişiliği halinde düzenlenir.” Buna göre radyo TV yayıncılığında devlet tekeli, 1972 düzenlenmesinde olduğu gibi aynen devam etmiştir. Yasada böyle denilmesine karşın daha sonraki gelişmeler özel televizyonların kuluçka devresini oluşturmuştur.

Türkiye’de o yıllarda özel televizyonlara izin veren bir kanun yoktur. Ancak bunları kısıtlayıcı hükümler de bulunmamaktadır. Anlaşılacağı üzere tam bir kanun boşluğu hüküm sürmektedir.

“Cumhurbaşkanı Özal’ın ABD gezisi sırasında yurt dışından Türkiye’ye yapılacak Türkçe televizyon yayınlarının yasal bir sakıncası olduğunu sanmadığı yolundaki açıklaması bu girişimin engellenmek istenmediği izlenimini vermektedir” (Tekinalp 1990: 50).

Bu zaman diliminde Star 1, 7 Mayıs 1990’da başlattığı deneme yayınlarını 4 Ekim 1990’da bitirerek gerçek yayın hayatına başlamıştır. Yani Türkiye’nin gündeminde hem de ekranlarda seyredilen özel TV kanalı vardır artık. Bu yüzden 1990 yılı, diğer özel TV girişimcileri için de son derece teşvik edici bir yıl olmuştur.

Star televizyonu bir de Teleon adıyla yayın yapan müzik kanalını 8 Ocak 1992 tarihinde yayına başlatmıştır. Daha sonra Teleon yayın hayatına son vermiştir. Teleon yerine bugün Kral TV adıyla bir kanal müzik yayını yapmaktadır.

Türkiye’nin dördüncü özel kanalı olan Kanal 6, Star 1’den dışlanan Ahmet Özal’ın isminden dolayı DYP Hükümeti tarafından yapılan düşmanlıklar riskini göze alarak kurmuştur. Kanal 6, İngiltere’den 8 Ağustos 1992 tarihinde test yayınına, 4 Ekim 1992’de ise düzenli yayınlarına başlamıştır (Sağnak 1996: 84).

Has Holding’e bağlı Has Bilgi Birikim (HBB), habercilikte tarafsızlık ilkesi ile 9 Ekim 1992’de yayına başlamıştır. HBB ilk stereo yayın yapan kanal olmuştur (Sağnak 1996: 85).

Bursa’da faaliyet gösteren Göktuğ Şirketler Grubu’nun kurduğu Flash TV ise 1 Aralık 1992’de yayın hayatına başlamıştır (Sağnak 1996: 85).

Çukurova Holding’e bağlı Sabah Grubu’nun ortaklığıyla oluşturulan Medya Holding bünyesinde kurulan ATV, 12 Temmuz 1993 tarihinde yayın hayatına başlamıştır (Kars 1996: 500). Halen Dinç Bilgin’in sahipliğini yaptığı ATV, Bilgin’in bir bankanın içinin boşaltılması olayına karıştığı iddiasıyla tutuklanarak hapse konulmasıyla zor bir döneme girmiştir ve bu zor dönemi halen devam ettirmektedir.

Hürriyet-Milliyet Grubu’nun televizyon kanalı olan Kanal D, 19 Aralık 1993 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Kuruluş aşamasında Do-

ğuş Holding ile Doğan Şirketler Grubu'nun yüzde 50'şer paylarla ortak olduğu Kanal D'nin daha sonra çoğunluğu Doğu Grubu'na geçmiştir. Ancak Aydın Doğan'ın Hürriyet Grubu'nu satın almasıyla Kanal D'deki Doğu Grubu'na ait hisselerin bir kısmını da satın almasıyla yaklaşık yüzde 80 – yüzde 20 şeklinde ortaklık sürmektedir (Kars 1996: 501).

Türkiye'nin ilk paralı yayın sistemini gerçekleştiren Cine 5 ise 1993 yılının Mart ayında deneme yayınlarına başlamıştır. Cine 5, SHOW TV'ye bağlı olarak yayınlarını sürdürmektedir.

Türkiye gazetesini yayınlayan İhlas Grubu'nun televizyon kanalı olarak Nisan 1993'te yayınlarına başlayan TGRT, diğer televizyon kanallarından farklı bir söylem geliştirmiştir (Kars 1996: 502). Türkiye'de ilk kez muhafazakâr kesime hitap eden televizyon TGRT'dir.

TGRT'nin ardından Zaman gazetesi ve Aksiyon dergisini yayınlayan Samanyolu Grubu adı verilen bir grup Samanyolu TV (STV)'yi Eylül 1993'te yayına başlatmıştır.

Kanal 7 ise, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın 27 Mart 1994 genel ve yerel seçimlerle kapatılan Refah Partisi'ne geçmesinden sonra eski BRT'nin bir uzantısı olarak Yeni Dünya İletişim adlı şirket tarafından yönetilmekte ve bu partiye yakınlığı ile tanınmaktadır.

Daha ismi sayılamayacak kadar çok özel televizyon kanalı bu yıllarda ortaya çıkmıştır.

Özel televizyon kanallarıyla birlikte RTYK'nın ismi değiştirilip kurul genişletilerek ve bazı değişiklikler yapılarak 13 Nisan 1994 tarihinde Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) adını almıştır.

RTÜK'ün kuruluş amacı kanallara gerekli frekans tahsislerini yapmak, yayınlarında onları denetlemektir.

Özel televizyonların kuruluşlarının ilk amacı kârdır. Medyanın temel görevleri arasında yer alan haber verme, bilgilendirme ve eğitime işlevi göz ardı edilmektedir. Ticarî amacın ön planda olması nedeniyle özel televizyonlar

sermaye sahibi ve hissedarlara karşı sorumludur.

Televizyon haberciliği bir tanımıyla, güncel olayların yansız, yorumsuz ve en çabuk bir biçimde ses ve görüntü aracılığıyla anlatımıdır (Öztürk 1996: 1094).

Televizyon haberciliği, gazete haberciliğinden aslında görüntü olarak farklıdır. Haberlerin toplanış biçimleri aynıdır. Tek fark fotoğraf makinesi yerine televizyonda kameranın bulunmasıdır.

Televizyon haberciliği, insanlar tarafından en çok takip edilen kitle iletişim aracı olan televizyonda 'prime time' denilen saatlerde yayına girecek olan program için hazırlanan ve kapsamı oldukça geniş olan haberlerdir.

"Medyanın verdiği haberlerde yöneldiği sansasyon, taraflılık, şiddet ya da müstehcen unsurların ön plana çıkartılması, kişilik haklarının ve özel yaşamın hiçe sayılması, yanıltıcı bilgi ve görüntüler, psikolojik rahatsızlıklar yaratmaya kadar tekrarlanan görüntüler, yargılayıcı üslup, açık bir biçimde yönlendirme çabası, haberin yorumlanarak verilmesi, haberin mutlak varlığı atlanılmaması ya da atılması ve en ilkel ya da ilkesiz biçimde de olsa nasıl olursa olsun bir biçimde sunumu uğruna amaçların araçları meşru kılması yalnızca medyanın değil, medya aracılığı ile toplumun da kirlenme sürecini hızlandırmıştır (Vural 2001: 72).

Özel televizyon kanalları haberlerinde ciddi hedefler gütmese bile sanki bu tür hedefleri güdüyor imajı vermektedir. Bunun iki önemli nedeni vardır. Birincisi Türk halkı "haber merak edip dinleyen" bir toplum. Ülkenin her yanında hemen hergün, toplumun bütününe ilgilendiren birçok olay vuku bulmaktadır. Bu anlamda TV haberciliği izlenme oranı açısından önemli bir potansiyeli barındırmaktadır. Ana haber bültenleri 'prime time' rekabetinin önemli unsuru olmaktadır. İzlenme oranına etkisi düşünüldüğünde habercilik özel TV kanalları için oldukça önemli bir hale gelmektedir. İkinci sebep, haberciliğin siyasal, sosyal ve ekonomik alandaki güç dengelerinin önemli bir yerinde bulunması, şirket sahipleri ve bizzat şirketlerin bu alanlarda çok yakın ilişki içinde olması konuyu daha da önemli bir hale getir-

mektedir. Bu nedenle, kalıcılık ve büyük olma mücadelesini veren her özel TV kanalı, haberciliğe gereken önemi atfetmek zorundadır.

Türkiye’de haberlerin süresi, örnek alınan Batı televizyonlarına oranla daha uzundur. Amerikan televizyonlarında ana haber bülteni 30 dakika ile sınırlıdır ve görüntülü bir habere ayrılan süre 45-90 saniye arasındadır. Ancak yerli televizyonlarda bir habere ayrılan süre zaman zaman üç-dört dakikaya kadar çıkabilmekte, haber bültenlerinin süresi 30-50 dakika arasında olabilmektedir (Kars 1996: 510).

Özel televizyon kanallarında haber bültenlerini ilginçleştirmek amacıyla genellikle şu yollara başvurulmaktadır: Haber spikerleri etkileyici bir görünümde. Görüntüler teknolojik öğelerle zenginleştirilmekte, söz ya da sunucunun beden diliyle haberlere yorum katılmaktadır. Çoğunlukla haber magazinleştirilmektedir (Kars 1996: 510).

3.3.1- Türkiye’nin İlk Haber Kanalı: NTV

Bursalı işadamı Cavit Çağlar tarafından kurulan ilk haber kanalı, 1 Kasım 1996’dan itibaren RTÜK’ün onayıyla NTV olarak yayına girmiştir. Yayın hayatını 24 saat haber ve güncel olaylarla sürdüren NTV’nin haber ve programlarının hazırlanmasını, reklamların toplanmasını NTV Haber Ajansı Reklam ve Ticaret A.Ş üstlenmiştir.

9 Kasım 1996’da Hollanda-Galler maçıyla izleyicisiyle buluşan NTV, 9 Aralık’ta düzenli haber yayınına, 5 Ocak 1997’de de saat 07.00’den itibaren 24 saat yayına geçmiştir.

Cavit Çağlar’ın bir bankanın içinin boşaltılması olayına karışması ile ilgili olarak tutuklanarak hapse konulması ve mallarına ihtiyatî tedbir alınması üzerine NTV, Niğdeli işadamı Ayhan Şahenk’e geçmiştir.

NTV, program yapısı ve yayın felsefesi gereği Türkiye’deki tüm siyasi, ekonomik kararları veren veya bu kararlara etki eden kişileri hedeflemektedir.

NTV’nin misyonu, isteyene istediği anda dünyada ve Türkiye’de gelişen en son haberleri

doğru, kesintisiz ve tarafsız olarak ulaştırmaktır.

NTV tarafsız, gerçekçi ve evrensel ilkelere bağlı yayın anlayışını aynı dikkat ve özenle sürdürürken anayasada belirtilen esaslar çerçevesinde, Türk kamuoyunu bilgilendirmektedir. Bu da RTÜK’ten hiç kapatma cezası almaması ile değerlendirilebilir.

NTV’nin halen 337 personeli bulunmaktadır. 234 verici ve digitürk, stardigital, kablo ile ulusal yayın, uydu ile Avrupa ve Orta Asya, digital paket ile de ABD’ye yayın yapmaktadır.

Hedef kitlesini A, B, C sosyo-ekonomik grup, 18 yaş ve üstü, eğitilmiş kesim olarak tanımlayan NTV’nin yayın türü habere dayanmaktadır. Haftada 7 gün ve 24 saat haber sloganıyla yola çıkan NTV, Türkiye’deki diğer özel televizyon kanallarına da örnek olma çabası içindedir.

NTV güncel olaylarla ilgili olarak da toplumla bütünleştiğini göstermektedir. Her zaman toplumun yanında olma ve gündemi yansıtırma ilkesinden yola çıkarak Doğal Hayatı Koruma Derneği, Türk Eğitim Gönüllüleri Vakfı (Hayat Mahalleleri, Gelecek İçin 23 Saat, 1 Milyon Tık) ve 10 ayrı sivil toplum kuruluşunun çocuklar yararına düzenlediği (Çocuklara Armağan) kampanyaları ile büyük miktarlarda bağış toplamıştır.

3.3.2- NTV’nin Haber Anlayışı ve Tekniği

Türkiye’nin ilk haber kanalı olan NTV, saat başı haber ve yarım saatte bir de özet haberler sunmaktadır. Spikerleri, hafta içi ve hafta sonu ayrı ayrı ekranda görünmektedir.

Hafta içi akşam 18.00-22.00 arası genellikle özet haber şeklinde sunulmaktadır. Hafta sonu (Cumartesi, Pazar), haberleri özensiz bir şekilde olmakta ve sanki “bitse de gitsek” anlayışı güdülmektedir. Ancak hafta içindeki her saat başı sunulan ve ana haber bülteni olarak adlandırılan 22.00 bülteni düzenli, protokol haberciliği sisteminden uzak, önemli haberlerin sıralaması göz önünde tutularak haber yayını yapılmaktadır. Haberlere geçmeden önce ‘Gündem’ başlığı altında sunulacak haberlerden derlenen özet görüntü ve metinler yayınlanmaktadır.

NTV'nin haber bültenleri incelendiğinde (aşığıda olduğu gibi), görüntülü ya da görüntüsüz tüm önemli haberlerin siyasi idelolojiden uzak, önem ve ilgi çekicilik kriterine göre yayınlandığı görülmektedir. Habercilik ve etik ilkelerine uyan ve 100 kişi üzerinde yapılan ankette (aşığıda anketin değerlendirilmesi ayrıntılı olarak verilmektedir) NTV, üniversite mezunları tarafından üç kanal içinden (TRT, Show TV, NTV) habercilik alanında en çok tercih edilen kanal olarak belirtilmiştir.

NTV'nin haberlerdeki tutarlığı, muhabirlerinin olaya ve habere hakimiyeti, gerektiğinde anında yayın akışı kesilerek, canlı yayına geçilmesi, son teknolojilerin kullanılması bu kanalı tercih edilir kılmaktadır. Dış ülkeler, ekonomi, siyasi, güvenlik diplomasi gibi haber türleri özellikle verilmekte ve magazin boyuta kaçmadan aktüel olaylar da NTV'nin haber bültenlerinde yerini almaktadır.

Spikerleri düzgün bir ifade ile haberleri sunmakta, argo kelimeler kullanılmamakta ve yorum yapmamaktadır. Konuşma tarzıyla sunulan haberler de süre kısa ise genellikle canlı perfore tercih edilmektedir. Çünkü canlı perfore haber öncesi herhangi bir hazırlık gerektirmeyen sadece, haber metninin çıktısı ve arşiv görüntüleriyle yetinilen bir olaydır. Bu nedenle de sadece NTV değil diğer kanallar tarafından da tercih edilmektedir.

Haber bantları, ekranın sağ alt köşesinde ve iki satır halindedir. Birinci satır olayın geçtiği yer veya ifade veren kişi yahut da olayı özetleyen cümle veya kelime, ikinci satır ise olayı kısa da olsa izleyenlerin anlamasını sağlayacak kelime ya da kelime gruplarından oluşmaktadır.

Görüntüler yerine göre arşiv, yerine göre yeni olmaktadır. Ancak görüntüsüz haberler de sadece alt bant verilerek ve spikerin elindeki kâğıdı veya karşısındaki prompter'ı okumasıyla da sunulabilmektedir. Bu da televizyon haberciliğinde yeni bir anlayış olarak değerlendirilebilir.

Konularla ilgili olarak dış ülkelerdeki veya Türkiye'deki herhangi bir yerde bulunan muhabirle canlı telefon bağlantısı veya canlı olarak görüntü de kurulabilmekte ve muhabir olayı stand up sunuş şeklinde anlatmaktadır. Ha-

berin en yakın kişisi veya bir yetkili canlı stüdyo konluğu olarak alınabilmekte ve haber saati böylece doldurulmaktadır.

Günün gelişen ancak diğer haberlere oranla daha az önem arz eden haberler ise "tur" şeklinde verilmektedir. Haber turu, dünya turu, ekonomi turu, adliye turu vb. adıyla anılan haber topluluğunu vermedeki amaç, haber atlanılmamış izlenimini yaratmaktır. Haber turu yayındayken fonda bir müzik yayınlanmaktadır.

Protokol haberciliğinden tamamıyla uzak duran NTV, haberlerinde doğruluk, önemlilik, ilginçlik ve zaman ilkelerini ön planda tutmaktadır.

NTV'nin haftı içi 22.00'da yayınlanan her haberi 10 saniye ile 1.30 dakika arasında değişmekte, haber bülteni süresi 30-40 dakika olmaktadır. Hafta sonu ise aynı saatte yayınlanan her haber 20-30 saniye arasında, toplam haberler 5 dakika sürmektedir.

3.3.3-Eleştirilere En Çok Hedef Olan Kanal: SHOW TV

Avrupa-Amerika Holding ve İktisat Bankası'nın sahibi Erol Aksoy tarafından Show Time adı ile kurulan televizyon kanalı, ABD'de aynı adla bir yayın kuruluşu olduğu için SHOW TV olarak değiştirilmiştir. Erol Aksoy, televizyon yayını yapabilmek için Kasım 1991'de Aks TV Reklamcılık ve Filmcilik Sanayii Ticaret A.Ş adlı bir şirket kurmuş ve SHOW TV ile Cine 5 televizyonlarını kapsayan yayıncılık etkinliklerini bu şirket bünyesinde gerçekleştirmeyi amaçlamıştır (Kars 1996: 499).

"Aslında Erol Aksoy, uydu aracılığıyla yayıncılığı, 1986 yılında Paris'te bulunan Banque Internationale de Commerce'i satın aldığı anda düşünmektedir. Bankanın elinde bir uydu yayıncılık şirketi de bulunmaktadır ve satın alma yoluyla, bu şirket de Erol Aksoy'a geçmiştir (Kars 1996: 500).

Aralık 1991'de Hürriyet gazetesi ile Ulusal Radyo Televizyon (URT)'nun ortaklaşa kurdukları televizyon kanalı ve Sabah gazetesinin İmaj TV ile ortaklık yaptıkları SATEL kanalı birleştirilerek "Birleşik İletişim Radyo Televizyon Yapım A.Ş" adı altında birleşmiştir ve

Aks TV Reklamcılık ve Filmcilik Sanayii ve Ticaret A.Ş ile ortak bir televizyon kanalı kurulması kararı alınmıştır. Bu ortaklıkta Hürriyet ve Sabah Grubu'nun yüzde 20'ser, Erol Aksoy'un yüzde 50 ve Profilo Holding'in yüzde 10 hissesi bulunmaktaydı. Kurulan televizyon kanalının adı SHOW TV olarak belirlenmiştir. Daha sonra Sabah Grubu, hisselerini Erol Aksoy'a satarak ortaklıktan çekilmiştir (Kars 1996: 500).

SHOW TV, 1 Mart 1992'de Fransa'dan kiralanmış bir uydu ile 24 saatlik düzenli yayınlara başlamıştır (Sağnak 1996: 84). Yayına başladığı ilk yıllarda haber bültenlerine yeni bir yayın anlayışı getirmeyi hedeflemiştir. 6 dakika ile sınırlı haber bültenleri hazırlayarak yerinden, hızlı, görüntülü, doğru ve tam yansızlık ilkeleleriyle vereceklerini söyleyerek, yorumlarda da en etkili adlardan yararlanacaklarını belirtmişlerdir. Haber spikerlerinin bulunmadığı, ana haber bülteni sunumunda kısa ve çarpıcı görüntülerin seslendirilmesi yolu seçilmiştir. Hürriyet Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Ertuğrul Özkök, haberlerin olay yerinden, muhabirlerin gelişmeleri aktaran bir habercilik ilkesi benimseyeceklerini belirtmektedir (Türkkuşu 1991: 48).

SHOW TV'nin yüzde 70'ine sahip olan Erol Aksoy, daha sonra Haziran 1993 tarihinde Hürriyet gazetesinin yüzde 25'ini Simavi ailesinden satın alarak yazılı basın alanına da girmeyi başarmıştır. Kanal D'nin yönetim kurulu başkanı olan Aydın Doğan, Ağustos'tan itibaren SHOW TV'ye ortak olabilmek için Erol Aksoy'la görüşmelere başlamıştır. Aksoy, Doğan'dan SHOW TV'nin bir kısmını satması yoluyla aldığı parayı satışı gerçekleştirmemesi nedeniyle geri vermemesi ve bu parayı İktisat Bankası'nın sermaye artımında kullanması Doğan'la arasını açmıştır (Nebiler 1995: 78-79).

Erol Aksoy, daha sonra İktisat Bankası'yla ilgili yolsuzluk iddialarına karıştığı gerekçesiyle adı geçen bankaya ihtiyatî tedbir kararı alınmıştır. Aksoy, bu tür sebeplerle SHOW TV'yi Akşam gazetesi sahibi, Mehmet Karamehmet'e satmıştır.

Hedefi kaliteli film, yabancı dizi, müzik ağırlıklı 24 saat yayın olan SHOW TV, sonraki

aşamalarda yayın prototipinde köklü değişikliklere gitmiştir. Yerli dizi, yerli müzik, erotik film, maçlar, kaliteli yabancı film ve diziler yeni prototipin başta gelen unsurları olmuştur (Cumhuriyet 1992: 3).

Erotik yayınlara dikkate değer ölçüde yer veren SHOW TV, bu anlamda Türkiye'de genel ahlâk prensiplerini en fazla zorlayan ve bu nedenle de toplum tarafından tepkiyle karşılanan ve en çok eleştiri alan özel TV kanalı olma özelliğine sahiptir.

3.3.4- SHOW TV'nin Haber Anlayışı ve Tekniği

Daha önce habercilik alanında iddialı olmayan bir çizgiyi takip eden SHOW TV, son birkaç yıl içindeki atılımıyla bu alanda da etkinliğini göstermiştir. Önceki dönemde, haberleri spot başlıklarla, spiker kullanmadan vererek adeta geçiştirirken, Star 1'in haber kadrosunun önemli bir bölümünü transfer ederek, bu alanda daha ciddi hedefleri gözlediği imajını vermiştir.

Ancak SHOW TV'nin, tıpkı Satır 1 gibi objektif habercilik anlayışı terkettiği görülmektedir. Habercilikte en önemli unsurlardan biri toplumun doğru haber alma ihtiyacını gidermektir. Ancak bu anlayış SHOW TV'de görülmemektedir.

SHOW TV haberlerini Reha Muhtar sunmaktadır. Ana haber bülteni saat 19.30'da yayına girmektedir. Gün içinde iki saat arayla sunulan ara haber bültenlerinde bayan spikerler kullanılmaktadır. Hafta sonu ve hafta içi ayrı ayrı spikerlerin sunduğu SHOW TV ana haber bülteni, habercilik anlayışından uzak, tamamen magazine ve spekülasyona dayalı bir anlayış sergilemektedir. Haberlerinin ilk sırasını genellikle güvenlik ya da aktüel türü haberler alırken 5. veya 6. sıralardan itibaren yaklaşık 10 haber magazin türü olmaktadır. Güvenlik ve aktüel türü haberler, olduğundan daha heyecanlı ya da abartılı bir şekilde sunulan SHOW TV haberlerinin aralarına dünyadan kamera şakaları ve ilginç görüntüler girmekte, bu tür görüntüler de haberde yaklaşık olarak 15 dakika devam etmektedir.

Spiker haberlerin ardından yorum yapmakta ve habercilikte yapılabilecek en büyük etiksizliği

işlemektedir. İnsanları, olayları yargılayan bir tutum içerisine girilen haberde, ekonomi, dış diplomasi gibi türler hiçbir şekilde yer almamakta ya da haber sıkıntısı çekildiği zamanlarda magazinel boyutuyla ele alınarak yayınlanmaktadır.

SHOW TV ana haber bültenlerinde adeta bir yazı bolluğu görülmektedir. Haberin aşağı orta kısımdaki alt bantından ayrı olarak sol üstte kanalın logosu, sağ üstte haberle ilgili birkaç kelime ve yine haber görüntüsü arasına giren ve ekranı kaplayan büyükçe bir yazı bulunmaktadır. İzleyici yazıyı mı okuyacağını, yoksa haber görüntülerini mi takip edeceğini bilememektedir.

Canlı perforelere hiçbir surette başvurulmamakta, haberlerde perfore ve görüntü tekrarları olmaktadır. Haberlerin fonunda müzik kullanımına da yer verilerek izleyicinin dikkati müziğe yöneltilmekte ve haberden uzaklaştırılmaktadır.

Güvenlik ve magazinel haberlere yönelik olarak olaylarla ilgili canlı stüdyo konuklarına yer veren, bant ve canlı telefon bağlantıları gerçekleştiren kanal, yayınlanmış veya yayınlanacak olan program, dizi vb. yayınlardan parçalar veya fragmanlar göstererek bir tür reklama başvurmaktadır.

Ayrıca özellikle güvenlikle ilgili olayların canlandırılması yoluyla sunulması, etik bir soruna da neden olmaktadır. Canlandırma sırasında olayın özü bozulmakta ve dolayısıyla objektif davranış kaybolmaktadır. Haber kıtlığı çekildiği günlerde birkaç gün öncenin haberi tekrar yayına verilebilmektedir.

SHOW TV'nin ana haber bültenlerindeki her haberi, 3 dakikadan aşağı olmamaktadır. Haber bültenleri ise yaklaşık olarak 1 saat sürmektedir.

4. ANA HABER BÜLTENLERİ İÇERİK ANALİZİ

4.1- 5 Mart 2002 Tarihli Haber Bültenleri

TRT

1- Haber spotu: Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, Türkiye'nin Irak'ın toprak ve siyasi bü-

tünlüğünden yana olduğunu belirterek, "olası bir operasyona karşıyız" dedi.

Haber bantı: Cumhurbaşkanı Sezer: "Irak'a müdahaleden yana değiliz"

Haber süresi: 4 dk. 17 sn.

Haber türü: Diplomasi

2- Haber spotu: Koalisyonu oluşturan partilerin liderleri, Avrupa Birliği'ne sunulan ulusal program çerçevesinde düzenlenecek konuları görüşmek üzere bir araya geldi.

Haber bantı: Koalisyonu oluşturan partilerin liderleri uyum yasalarını görüştü

Ecevit: "Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliği konusunda görüş ayrılığı yok"

Haber süresi: 1 dk. 54 sn.

Haber türü: Siyasi

3- Haber spotu: Başbakan Yardımcısı ve MHP Lideri Devlet Bahçeli, Avrupa Birliği'ne tam üyelik sürecinin zaaf ve hayalciliklerin aşırı noktaya varıldığı bir tartışma alanı içine çekildiğini söyledi. Öte yandan Meclis Anayasa Komisyonu, Yeni Anayasa Uyum Paketi üzerindeki çalışmalarını sürdürüyor. Yeni Anayasa Paketi, Cumhurbaşkanı'nın Meclis içinden seçilerek, beş yıllığına bir kez görev yapmasını öngörüyor.

Haber bantı: "Avrupa vizyonunun terör örgütünün beklentilerine dönüştürülmesi tam bir sorumsuzluktur"

Cumhurbaşkanı meclis içinden seçilecek, beş yıllığına, bir kez görev yapacak

Haber süresi: 3 dk. 23 sn.

Haber türü: Siyasi

(TRT Parlamento muhabiri gün içinde olan olayları yorumluyor)

4- Haber spotu: Anavatan Partisi Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Mesut Yılmaz, Türkiye'nin toplum ve devlet olarak bilişim teknolojileri devrini mutlaka yakalamak zorunda olduğunu söyledi.

Haber bantı: Yılmaz: "Ekonomik krizden yavaş yavaş çıkıyoruz"

Yılmaz: "Bilişim teknolojileri devrini yakalamak zorundayız"

Haber süresi: 1 dk. 35 sn.

Haber türü: Ekonomi

5-Haber spotu: Milli Savunma Bakanı Sabahattin Çakmakoglu, Almanya'nın Afganistan'da oluşturulacak Çok Uluslu Gücün Ko-

mutanlığı'nı İngiltere'den sonra Türkiye'nin üstlenmesini desteklediğini belirtti. Çakmakoglu, NATO-Ukrayna ilişkileri konulu toplantıya katılmak üzere gittiği Almanya'dan yurda döndü.

Haber bantı: Çakmakoglu: "Almanya komutanlığı Türkiye'nin üstlenmesini destekliyor"

Haber süresi: 57 sn

Haber türü: Güvenlik

6- Haber spotu: Kıbrıs konusuna kalıcı çözüm bulmak amacıyla 16 Ocak'ta başlayan görüşmeler devam ediyor.

Haber bantı: Kıbrıs görüşmeleri devam ediyor

Haber süresi: 38 sn.

Haber türü: Diplomasi

7- Haber spotu: Devlet Bakanı Şükrü Sina Gürel, Kıbrıs'ta tarafları mutlu edecek bir siyasi çözüm bulunmasını isteyenlerin, Türk tarafına uygulanan ambargoları kaldırması gerektiğini belirtti.

Haber bantı: Gürel: "Öncelikle Türk tarafına uygulanan ambargolar kaldırılmalı"

Haber süresi: 15 sn.

(canlı perfore)

Haber türü: Diplomasi

8- Haber spotu: İsrail, topraklarında yarım gün içinde iki intihar eylemi ve iki saldırı düzenlenmesi üzerine Batı Şeria'da Ramallah ve Nablus'a hava saldırısı başlattı.

Haber bantı: İsrail, Ramallah ve Nablus'a hava saldırısı başlattı

İntihar saldırılarında 4 İsraili ile 2 Filistinli intihar eylemcisi öldü

Toplam Bilanço: 5 İsraili ile 3 Filistinli öldü Ortadoğu barışı arıyor

Haber süresi: 3 dk. 37sn.

(canlı perfore)

(Kudüs Türkiye Başkonsolosu ile canlı telefon bağlantısı)

Haber türü: Dış

9- Haber spotu: Türkiye tarafından, İsrail ve Filistin'e çatışmalara son verilmesi ve barış süreci diyaloglarının başlaması gerektiği belirtildi.

Haber bantı: Türkiye'den İsrail ve Filistin'e, şiddetin sona erdirilmesi ve diyalog kanatlarının açılması için çağrı

Haber süresi: 20 sn.

(canlı perfore)

Haber türü: Diplomasi

10-Haber spotu: Türkiye son günlerde soğuk kış günlerini bahar havasıyla değiştirmişe benziyor.

Haber bantı: -----

Haber süresi: 58 sn.

(Meteoroloji Genel Müdürlüğü Hava Tahmin ve Analiz Şube Müdürü ile canlı telefon bağlantısı)

Haber türü: Aktüel

11- Haber spotu: Ankara'da temaslarda bulunan Kuzey Iraklı mahalli liderlerden Celal Talabani bağımsız, birleşik ve demokratik Irak'tan yana olduklarını söyledi.

Haber bantı: Talabani: "Saddam'ın yerine başka bir diktatör istemiyoruz"

Haber süresi: 26 sn.

Haber türü: Diplomasi

12- Haber spotu: IMF Türkiye Masası Şefi Yuha Kahkonen başkanlığındaki IMF heyeti yeni stand by anlaşmasının ilk gözden geçirme toplantısı için Türkiye'ye geldi.

Haber bantı: -----

Haber süresi: 2 dk. 05 sn.

(TRT Ekonomi Servisi Şefi stüdyo konuğu)

Haber türü: Ekonomi

13-Haber spotu: "Kamu Teşebbüsleri, Yasal Tekeller ve Rekabet" konulu panel Ankara'da yapıldı.

Haber bantı: Karakoyunlu: "Rekabet Kurumu müdahaleleri isabetli ve inandırıcı olmalı"

Tanrıku: "Kamu teşebbüslerinin rekabeti ihlal eden eylemlerine de müdahale edilebilmeli"

Haber süresi: 50 sn.

Haber türü: Ekonomi

14-Haber spotu: Ankara'da temaslarda bulunan Hollanda Savunma Bakanı'na, DHKP-C, PKK ve diğer terör örgütlerinin bu ülkede örgütlenmesinden duyulan rahatsızlık iletildi.

Haber bantı: Hollanda heyetine terör örgütlerinin faaliyetlerinden duyulan rahatsızlık iletildi

Haber süresi: 45 sn.

Haber türü: Diplomasi

15-Meclis turu:

* Haber bantı: Nevzat Ercan: "Deprem raporları sümen altı ediliyor"

Haber süresi: 43 sn.

Haber türü: Siyasi

*Haber bantı: Kutan. "Türkiye, sömürge ülkesi haline geliyor"

Haber süresi: 40 sn.

Haber türü: Siyasi

16- Haber spotu: Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan, Pişmanlık Yasası olarak bilinen yasa'yı partisinin yetkili organlarında müzakere edeceklerini söyledi.

Haber bantı: Erdoğan: "Pişmanlık Yasası'nı müzakere ediyoruz"

Haber süresi: 33 sn.

Haber türü: Siyasi

17-Haber spotu: TRT Teknik Planlama ve Koordinasyon Dairesi Başkan Yardımcısı İbrahim Karamete'yi son yolculuğuna uğurladık.

Haber bantı: İbrahim Karamete'yi son yolculuğuna uğurladık

Haber süresi: 40 sn.

Haber türü: Aktüel

NTV (22.00 – ANA HABER)

1- Haber spotu: Anavatan Partisi Genel Başkanı Mesut Yılmaz ile Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Devlet Bahçeli Avrupa Birliği konusunda birbirleriyle çelişen açıklamalarda bulunmaya bugün de devam ettiler.

Haber bantı: Avrupa Birliği ve Türkiye / Koalisyon İçinde Farklı Yaklaşımlar

Haber süresi: 50 sn.

Haber türü: Siyasi

2-Haber spotu: Başbakan Bülent Ecevit, koalisyon ortakları arasında Avrupa Birliği ile ilgili uyumsuzluğun bulunması nedeniyle Liderler Zirvesi'ni öne aldı ve zirve sonrası yaptığı açıklamada uyumsuzluk tablosunu sözleriyle gidermeye çalıştı.

Haber bantı: AB'ye Üyelik Süreci / Ecevit: Uyum İçindeyiz

Haber süresi: 30 sn.

Haber türü: Siyasi

3- Haber spotu: Anavatan Partisi'nin Basın Yasa Taslağı için oluşturduğu komisyon çalışmalarına başladı. Komisyonunda, duruşmalarda gazetecilerin görüntü almaması ilkesi de benimsenenler arasında.

Haber bantı: Basın Yasa Taslağı / Hazırlık Soruşturması Gizli Olacak
Beyhan Aslan / Dağıtım Sorunu Da Önemli
Beyhan Aslan / Yeni Basın Yasası İçin Çalışıyoruz

Haber süresi: 2 dk. 43 sn

(Konuyla ilgili olarak Anavatan Partisi Genel Başkanvekili Beyhan Aslan ile canlı telefon bağlantısı)

Haber türü: Siyasi

4-Haber spotu: ABD tarafından hazırlanan ve Türkiye'de işkencelerin hala varlığını koruduğunun belirtildiği İnsan Hakları Raporu, Ankara tarafından incelemeye alındı. ABD, raporun Türkiye-ABD ilişkileri açısından çok önemli olmaması gerektiği mesajını verdi.

Haber bantı: İnsan Hakları Raporu / Dışişleri Bakanlığı İnceliyor

Washington / Rapor İlişkilerimizi Etkilemez

Haber süresi: 24 sn.

(canlı perfore)

Haber türü: Diplomasi

5-Haber spotu: ABD Dışişleri Bakanlığı'nın Türkiye'den başlayarak, Ortadoğu ve Çin'e kadar uzanan bölgedeki insan hakları ihlali saptamaları buralardaki başkentlerde de tepki yarattı.. Çin'den gelen tepki ise ABD'nin kendi içindeki insan hakları ihlaline dikkat çeker nitelikteydi.

Haber bantı: Çin / ABD Çifte Standart Uyguluyor

Haber süresi: 32 sn.

Haber türü: Dış

6-Haber spotu: IMF heyeti İstanbul'a geldi. Heyet önce TÜSİAD'ın yemeğine katıldı.

Haber bantı: İstanbul / IMF-TÜSİAD'ın Buluşması

Haber süresi: 58 sn.

(NTV Ekonomi muhabiri gelişmeleri anlatıyor)

Haber türü: Ekonomi

7-Haber spotu: Ekonomi yönetimiyle ilgili 6 bakan Ankara'da biraraya geldi ve Anadolu sanayicisiyle tüccarı dinledi.

Haber bantı: Ekonomi / Sanayiciler Sorunlarını Anlattı

Haber süresi: 55 sn

Haber türü: Ekonomi

8-Haber spotu: ABD Başkanı George Bush, başka ülkelerden yapılacak çelik ithalatı vergisini Türkiye'den muaf tutma kararı aldı.

Haber bantı: ABD'den Çelik İthalatına Vergi / Türkiye Vergiden Muaf Olacak

Haber süresi: 28 sn.

(canlı perfore)

Haber türü: Ekonomi

9-Haber spotu: Japon Kredi Derecelendirme Kuruluşu, Türkiye'nin B+ olan Japon yeni cinsinden kredi notunu aynen teyit ederken, ekonomik görünümünü negatiften durağana yükseltti.

(Haber bantı ve görüntü yok, spiker okuyor)

Haber türü: Ekonomi

10- Haber spotu: İşçi emeklilerinin Mart ayında alacakları aylıklar belirlendi.

Haber bantı: ----- (aylıklar grafik şeklinde ekranda)

Haber süresi: 16 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Ekonomi

11-Haber spotu: Diyarbakır'ın Ergani İlçesi Gökiçi 1 petrol kuyusunda test üretimine başlandı. Şimdilik günde 400 varil petrol çıkarılacak.

Haber bantı: Diyarbakır-Ergani / Gökiçi'nde Petrol Üretimine Başlandı

Haber süresi: 42 sn.

Haber türü: Ekonomi

12-Haber spotu: ABD kuvvetleri Afgan savaşçılarıyla birlikte El Kaide örgütü ve üyelerini hedef alan operasyonunu sürdürüyor.

Haber bantı: Afganistan / Doğu'da Çatışmalar Sürüyor

Haber süresi: 30 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Dış

13- Haber turu (ABD'nin Irak'a yönelik olası operasyonun yankıları)

*Haber bantı: Cheney İngiltere'ye Gidiyor / Gündem: Irak

Haber süresi: 20 sn.

Haber türü: Dış

*Haber bantı: Talabani / Irak'a Müdahaleye Karşısız

Haber süresi: 22 sn.

Haber türü: Dış

*Haber bantı: İncirlik / Genelkurmay U2'lere İzin Vermedi

Haber süresi: 10 sn.

Haber türü: Güvenlik

*Haber bantı: İngiltere / 39 Milletvekili Müdahaleye Karşı

Haber süresi: 15 sn.

Haber türü: Dış

*Haber bantı: CIA Ajanı Uyardı

Haber süresi: 15 sn.

Haber türü: Dış

14-Haber spotu: Ortadoğu'da İsrail ve Filistin arasındaki çatışmalar sürüyor.

Haber bantı: Ortadoğu / Karşılıklı Saldırıları Sürüyor

Haber süresi: 45 sn.

(NTV Kudüs muhabiri ile canlı telefon bağlantısı)

Haber türü: Dış

15- Haber spotu: Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad'la Suudi Arabistan Velihaht Prensi Abdullah biraraya geldi. Öte yandan Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek de, Ortadoğu'da barışın sağlanması için ABD Başkanı George Bush'la şu sıralarda görüşüyor.

Haber bantı: Suudi Arabistan Basın Ajansı: / Esad, Barış Planını Kabul Etti

Ortadoğu'da Barış Arayışı / Mübarek Bush'la Görüşüyor

Haber süresi: 20 sn.

(canlı perfore)

Haber türü: Dış

16- Haber spotu: İsrail'de aşırı sağcı bir bakan şiddetin durması için Filistinliler'in dükkânlarının bombalanarak ortadan kaldırılmasını önerdi.

Haber bantı: Bakan Liberman'ın Önerisi / Filistin Ekonomisi Yok Edilsin

Haber süresi: 26 sn.

(canlı perfore)

Haber türü: Dış

17- Dünya turu

*Haber bantı: Bangladeş / 20 Bin Kişi Evsiz Kaldı

Haber süresi: 13 sn

Haber türü: Dış

*Haber bantı: Yunanistan / Medyada Grev

Haber süresi: 13 sn.

Haber türü: Dış

*Haber bantı: Vietnam / Turuncu Zehir Konferansı

Haber süresi: 18 sn.

Haber türü: Dış

18-Haber spotu: Gazi Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi Ahmet Çiğdem, Türkiye Bilimler Akademisi'nden burs kazandı. Ancak fakülte, izin almadığı gerekçesiyle Çiğdem'i görevinden uzaklaştırdı.

Haber bantı: Gazi Üniversitesi / Burs Kazanan Doçent Atıldı

Doç Dr. Ahmet Çiğdem / İzin Gerekçesi Hukuki Değil

Haber süresi: 2 dk 50 sn

(Doç Dr. Ahmet Çiğdem'le canlı telefon bağlantısı)

Haber türü: Aktüel

19- Adli dosyalar turu

*Haber bantı: İçişleri Bakanlığı / Gökçek Hakkında Soruşturma İzni

Haber süresi: 10 sn

Haber türü: Güvenlik

*Haber bantı: BİT Davası / 70 Sanık Yargılanmaya Başlıyor

Haber süresi: 15 sn

Haber türü: Güvenlik

*Haber bantı: Kayıp Trilyon Davası / Erbakan Hakkında Karar Çıkabilir

Haber süresi: 12 sn

Haber türü: Güvenlik

*Haber bantı: Lokal Baskını Davası / Çakıcı'nın 456 Yıl Hapsi İstendi

Haber süresi: 8 sn.

Haber türü: Güvenlik

20-Haber spotu: Yunuslar, gelecek günlerde eğitimlerinde kullanılacak olan zihinsel özürli çocuklar için show yaptı.

Haber bantı: Özürli Çocuklar / Yunuslarla Eğitilecek

Haber süresi: 40 sn.

Haber türü: Aktüel

SHOW TV

1- Haber spotu: Dünyanın bilgisayar devi Microsoft, internetteki sitesinde Refah Partisi'nin yasaklı lideri Necmettin Erbakan'ı Türkiye'nin üçüncü büyük devlet adamı olarak ilan ederek büyük bir gaf yaptı.

Haber bantı: Dev Şirketin Dev Gafı

Erbakan Üçüncü Türk Büyüğü Olarak Gösterildi

Haber süresi: 3 dk. 30 sn.

Haber türü: Aktüel

(Haber sonrası spiker olayla ilgili yorum yapıyor)

2- Haber spotu: Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Nuri Yılmaz'ın İlahiyat Fakültelerindeki hocaları eleştirmesine Prof. Dr. Zekeriya Beyaz'dan cevap geldi.

Haber bantı: Mehmet Nuri Yılmaz, Zekeriya Beyaz'ı Eleştirdi

Haber süresi: 3 dk. 57 sn

(Zekeriya Beyaz ve Mehmet Nuri Yılmaz ile canlı telefon bağlantısı)

Haber türü: Aktüel

3- Haber spotu: Kaçak elektrik kullanan vatandaşlara TEDAŞ tarafından baskın düzenlendi. Kaçak elektrik hatlarını kestirmek istemeyen vatandaşlar görevlilere saldırdı.

Haber bantı: Olaylı Baskın

Haber süresi: 1 dk. 40 sn

Haber türü: Güvenlik

4- Haber spotu: Ankara Yenimahalle trafo binasında patlama meydana geldi. Çıkan yangında faciaya ramak kaldı.

Haber bantı: Trafo Binası Alev Alev

Haber süresi: 1 dk. 35 sn

Haber türü: Güvenlik

5- Haber spotu: Pompalı tüfekle banka soymaya kalkan bir kişi polisler tarafından yakalandı:

Haber bantı: Soyguncunun Yakalanma Anı

Haber süresi: 45 sn.

Haber türü: Güvenlik

6- Haber spotu: Alkollü araç kullanırken polisler tarafından yakalanan sürücü kendisini "karımla kavga ettim, onun için alkol aldım" diyerek savundu.

Haber bantı: "Karımla Kavga Ettim, İçtim"

Haber süresi: 2 dk. 35 sn.

Haber türü: Güvenlik

7- Haber spotu: Dünya Kupası Tanıtım Toplantısı'na Beşiktaş Kulübü'nün davet edilmediği bir taraftarın protestosuna sebep oldu.

Haber bantı: Taraftarın İsyanı

(üst sağ köşede: Olaylı Tanıtım)

Haber süresi: 1 dk. 30 sn

(Haber sonrası spiker olayla ilgili yorum yapıyor)

Haber türü: Aktüel

8- Haber spotu: Türkiye'de ilk cinsel bilgiler kitabı okullarda okutulmaya başlandı.

Haber bantı: "Cinsellik" Ders Kitabı Oldu

Haber süresi: 3 dk. 50 sn.

(Haber yayınlanıncaya kadar 14 alt yazı geçiyor)

Haber türü: Aktüel

9- Haber spotu: Ünlü sanatçı Tarkan kız arkadaşının "büyü yaptırıldı" iddialarına cevap verdi.

Haber bantı: Tarkan Sevgilisini Kucaklayınca...

Tarkan Büyü İddiasına Ne Dedi?

Haber süresi: 2 dk. 24 sn.

(Haber yayınlanıncaya kadar 4 alt yazı geçiyor)

Haber türü: Magazin

10- Haber spotu: Fazla makyaj, manken Güzi-
de Duran'ın yüzünü bozdu.

Haber bantı: Aşırı Makyajdan Tanınmaz Hale
Geldi.

Haber süresi: 2 dk. 50 sn.

Haber türü: Magazin

11- Haber spotu: Sanatçı Ayşegül Aldinç, dizi
çekimi için kamera karşısına geçince öpüşme
sahnesinde utandı.

Haber bantı: Ayşegül Aldinç Utanma...

Haber süresi: 3 dk.

Haber türü: Magazin

12- Haber spotu: Ünlü Şovmen Mehmet Ali
Erbil, Hacc'a gitmek istediğini söyledi.

Haber bantı: Mehmet Ali Erbil Hacc'a Gitmek
İstiyor.

Haber süresi: 2 dk. 33 sn.

Haber türü: Magazin

13-Haber spotu: Sanatçı Hülya Avşar ve
Gülben Ergen'in rekabeti vergi listesine de
taşındı.

Haber bantı: Hülya-Gülben Rekabeti Vergiye
Taşındı.

Haber süresi: 1 dk. 57 sn.

(Haber sonrası spiker olayla ilgili yorum yapı-
yor)

Haber türü: Magazin

14- Haber spotu: Show Haber, dünyada ilk kez
Peygamber Efendimizin Medine'de bulunan
Hücre-i Saadet adıyla anılan kabrini görüntüle-
di.

Haber bantı: Peygamber Efendimizin Kabri
(üst sağda: İşte Peygamberimiz Burada Yatı-
yor)

Haber süresi: 3 dk. 20 sn.

(Haber yayınlanıncaya kadar 15 alt yazı geçi-
yor)

(Fonda ilahi yayınlanıyor)

Haber türü: Aktüel

15- Haber spotu: Show TV'de bu akşam ya-
yınlanacak olan "Reha Muhtar'a İtiraf" başlı-
yor.

Haber bantı: "Reha Muhtar'a İtiraf" Başlıyor.

Haber süresi: 1 dk. 04 sn.

(Haber sonrası spiker programla ilgili yorum
yapıyor)

Haber türü: Aktüel

4.1- Haber içerik sayıları

	TRT	NTV	SHOW TV
Siyasi	5	3	-
Diplomasi	6	1	-
Dış Haber	1	12	-
Güvenlik	1	1	4
Aktüel	2	2	6
Ekonomi	3	6	-
Magazin	-	-	4
Sağlık	-	-	-
TOPLAM	18	25	14

Tablo 1-5 Mart 2002 tarihli ana haber bültenle-
rindeki haberlerin içerik türleri sayısı

4.2- Haber içerik süreleri

	TRT	NTV	SHOW TV
Siyasi	6'.40"	3'.25"	-
Diplomasi	6'.38"	0'.24"	-
Dış Haber	3'.37"	4'.19"	-
Güvenlik	0'.57"	1'.05"	6'.35"
Aktüel	1'.38"	3'.30"	17'.11"
Ekonomi	4'.30"	3'.19"	-
Magazin	-	-	12'.44"
Sağlık	-	-	-
TOPLAM	24'.10"	15'.22"	36'.30"

Tablo 2- 5 Mart 2002 tarihli ana haber bültenle-
rinde yer alan haberlerin içerik süreleri

SONUÇ

Özel televizyon kanallarının yayın hayatına başlamasıyla habercilik alanında birçok yenilik olmuş; ancak bunun yanında da olumsuz etki-
lenmelerle de karşılaşmıştır. Yukarıda belirtilenler göz önüne alındığında ortaya şu sonuçlar çıkmaktadır:

Özel Televizyonların Haberciliğe Olumlu Et-
kileri

- Protokol haberciliği sistemi terkedilmiştir.
- Canlı perfore yapılmaya başlanmıştır.
- Stüdyoya konuk alma yöntemi doğmuştur.
- Haberlere daha ayrıntılı şekilde yer verilmeye başlanmıştır.
- Canlı yayın sistemi geliştirilmiştir.

- İnsanlara sunulan tercih seçenekleri çoğalmıştır.

Özel Televizyonların Haberciliğe Olumsuz Etkileri

- Spikerler Tükçe'yi hatalı kullanmaktadır.
- Haberlere sunucular yorum katmaktadır.
- Ekranda yazı bolluğu yaşanmaktadır.
- Etiğe aykırı görüntüler mozaiklenmeden gösterilmektedir.
- Haberler magazinelleştirilmektedir.
- Haber sunumlarında fonda müzik kullanılması izleyicinin haber hakkındaki düşüncesini yönlendirmektedir.
- Olaylar fazla abartılı biçimde sunulmaktadır.

Değinilen örnekler ve içerik analizleri değerlendirildiğinde, üç kanalın da (TRT, NTV, SHOW TV) zıt kutuplarda haber yayıncılığını gerçekleştirdiği görülmektedir.

İçerik analizi yapılan üç kanal içerisinde en ideal olanı, dünya standartları göz önüne alındığında hiçbiri değildir. Ama Türkiye'deki kanalların haber bültenlerine bakıldığında durum değişmekte ve NTV'nin bu alanda en iyiyi gerçekleştirdiği görülmektedir.

Türkiye'deki televizyon kanalları etik kurallara uyup haber değerlerini doğru olarak belirlemez. İzleyicilerin ilgisi haberin içeriği magazinelleştirilerek, şiddete ve pornografiyi çağrıştıran görüntülere yer verilerek çekilemez. Önemli olan doğru, tarafsız, reyting kaygısından uzak, etik kurallara uygun, teknolojik sistemlerin kullanıldığı, haber ve yorum ayrımının sınırlandırıldığı bir habercilik anlayışıdır. Türkiye'de habercilik alanındaki bu sorunlar giderildiği zaman çok kanallı olmanın avantajları izleyiciye sunulmuş olacaktır.

KAYNAKLAR

Cumhuriyet gazetesi 20 Şubat 1992

Kars N (1996) Televizyonda Sermaye ve Haber, Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı, 11, Ankara.

Matelski M (1996) Televizyon Haberciliğinde Etik, Bahar Öcal Düzgören (çev), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Nebiler H (1995) Medyanın Ekonomi Politikası, Sarmal Yayınevi, İstanbul.

Sağnak M (1996) Medya Politik (1983-1993 Yılları Arasında Medya-Politikacı İlişkileri), Eti Yayınları, İstanbul.

Scudson M (1996) The Sociology of News Production Revisited, James Curran (ed), Mass Media and Society, Arnould Books, New York.

Scudson M ve Manoff RK (1986) Reading The News, Pantheon Books, New York.

Şeker M (1999) Televizyon Haberciliği, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, Konuya.

Tekinalp Ş (1990) Elektronik Kitle İletişimi ve Değişim, Beta Yayınları, İstanbul.

Tükkuşu H (1991) Özel Televizyonlarda Dev Koalisyon, Ekonomist derg., İstanbul.

Vural AM (2001) Medyanın Manipülasyon Gücü, Medya Profesyonelinin Eyleminin Meşruiyeti ve Ahlâkiliği Boyutlarında Değerlendirilmesi, Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası İletişim Semp., 11-14 Nisan 2001, Eskişehir.

Williams K (1998) Gerçeklerden Daha Önemli Bir Şeyler, Savaş Haberciliğinde Etik Sorunlar, Andrew Belsey ve Ruth Chadwick (der), Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.